Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
(DÜSBED) ISSN : 1308-6219

Nisan 2015
YIL-7 S.13

ÜNİVERSİTE EĞİTİMİ SÜRECİNİN SİYASAL DAVRANIŞA ETKİSİ: HARRAN ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ ve İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ KAMU YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİ ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ

A. Vahap ULUÇ*

Öz

Eğitim ile siyasal davranış arasında güçlü bir ilişkinin bulunduğu yönündeki tespit bilim çevreleri arasında genel kabul görmüştür. Eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin siyasete olan ilgisi artmakta, siyasal etkinlik duygusu güçlenmekte ve bunun sonucunda bireyler, devletin karar ve eylemlerine yönelik farklı düzeylerde siyasal katılımda bulunmaktadırlar. Bu ilişkiden yola çıkarak, çalışmada, eğitimin siyasal davranış üzerindeki etkisini öğrenmek üzere aynı öğrencilerin birinci sınıf ile dördüncü sınıf arasındaki katılım farkına ve katılımda değişkenlerin rolüne bakılmıştır.

Bu çalışmada, veriler anket tekniği ile toplanmıştır. Araştırmada cross tablo analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin siyasal davranışları "seçim faaliyetlerine katılım", "toplantı ve mitinge katılım" ve "gösteri ve yürüyüşe katılım" başlıkları altında incelenmiştir. Genel bir gözlem olarak, birinci sınıftan dördüncü sınıfa gelindiğinde öğrencilerin siyasal katılımlarında belirgin bir artışın gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Anahtar kavramlar: Üniversite eğitimi, üniversite gençliği, siyasal davranış, Kamu Yönetimi Bölümü, Harran Üniversitesi

THE IMPACT OF UNIVERSITY EDUCATION PROCESS ON THEIR POLITICAL BEHAVIOR: A CASE STUDY ON THE STUDENTS OF HARRAN UNIVERSITY, FACULTY OF ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES, DEPARTMENT OF PUBLIC ADMINISTRATION

Abstract

It is generally accepted by the scientific circles that there is a strong correlation between education and political behavior. While the education level increases, the interest of individuals for politics increases accordingly and their impulse towards political participation gets stronger as well. As a result of this, individuals tend to participate politically on different levels against the actions and decisions of the government. With reference to this correlation, in order to see the impact of education on political behavior, we compared and studied the political participation levels of the very same students in the first and fourth year of the university and the role of the variables in political participation.

In this study, data were gathered through questionnaire technique. We used cross table analysis in the research. Political behaviors of the students were evaluated under the following titles: "participation in election activities", "participation in meetings and rallies", participation in demonstrations and protest marches". As a general observation, there is a significant level of increase on political participation of the students from 1st year through 4th year.

Keywords: University Education, University Youth, Political Behavior, Department of Public Administration, Harran University.

* Yrd. Doç. Dr., Harran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ulucvahap@yahoo.com

GİRİŞ

Eğitim, bireyin çocukluk döneminden yetişkinlik yaşına kadar devam eden, okullar ve üniversiteler yoluyla bireylere yaşam konusunda gerekli bilgi ve yetenekleri aktaran bir olgudur. Eğitimin bu etkin gücü, siyasal davranış açısından da geçerlidir. İnsanlar belli eğitim seviyesinden sonra siyasal bilinç kazanmakta ve kazandıkları bilinç ile siyasal davranışta bulunmaktadırlar. Dolayısıyla, eğitim ile siyasal davranış arasında organik bir ilişkisi vardır.

Genelde gençlik özelde üniversite gençliği, bir toplumun değerlerini taşıyan, onlara yeni biçimler veren en dinamik aktörüdür. Üniversite gençliği, sahip olduğu dinamizm ile toplumsal yapıya yön verecek toplumun elit kesimini olduğu gibi geleceğin siyasal karar mercilerini de oluşturmaktadır. Bu sebepten, üniversite eğitimi ile üniversite gençliğinin siyasal davranışları arasındaki ilişki önemli hale gelmektedir. Eğitim, üniversite gençliğinin siyasal davranışlarını etkileyebilmekte midir?, etkiliyorsa hangi düzeyde ve hangi yönde etkilemektedir? sorularının cevabı hem üniversite eğitiminin önemi hem de devletin eğitim konusundaki politikaları açısından aydınlatıcı olacaktır.

1. ÜNİVERSİTE EĞİTİMİ ve SİYASAL DAVRANIŞ

Eğitim, ailede başlar, sokak, okul, dernek ve siyasal parti gibi toplumsal yaşamın değişik alanlarında devam eder. Bununla birlikte, eğitim denilince devletin resmi kurumları olan okullarda yapılan eğitim anlaşılmaktadır ve bu anlamda kullanılmaktadır (Ozankaya, 1982: 299). Toplumsal yaşama hazır olmayan nesiller üzerine yetişkin nesiller tarafından uygulanan bir işlem olan eğitim olgusu, değişik tanımlamalara konu olmaktadır. Eğitim "belli bir toplumun varoluşunu ve ilerleyişini güvenceye bağlamak amacıyla üyelerine gerekli bilgi, beceri, düşünce ve davranış kalıplarını aktarma sürecidir" (Tan, 1981: 157) ya da "çocuğu veya ergeni bedensel, ruhsal, zihinsel, toplumsal, ahlaksal yönleri ile oluşturmak ve geliştirmek için onun varlığındaki değer kaynaklarını ortaya çıkarmaya yönelik yöntem ve tekniklerin eyleme dönüştürülmesidir" (Bilhan, 1986: 14), şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımlamalara göre, eğitim bireye (1) toplumsal kültürü aktarma, (2) soyut ve komplike düşünme yetenek ve kabiliyetini kazandırma, (3) kazandırdığı bilinç ile belirli sorunlar karşısında eyleme geçme yetisi verme gibi işlevleri yerine getirmektedir.

En önemli sosyalleştirme araçlarından bir olan eğitimin öncelikli amacı, toplumsal hayatın sürekliliği adına kültür ve değerleri bireye aktarmaktır. Bundan dolayı, eğitim, asgari müştereklerde toplumsal birlikteliği sağlamak adına önceden saptanmış esaslara göre, toplumsal yaşamın gerektirdiği benzerlikleri bireyde yerleştirerek, güçlendirir(Sosyal Bilimler Ansiklopedisi, 1990: 421). Bunun yanında, eğitim, kazandırdığı komplike düşünme ve toplumsal olaylar karşısında farkındalık gücü ile bireyin sorunlar karşısında tavır almasını ve gerektiği yerde toplumsal değişime öncülük etmesinin zeminini hazırlamaktadır. Eğitim, bir sistem ve yapıya dayanmakla birlikte, toplumsal yapıdan ayrı ve onun dışında bir yapı değildir. Bu bakımdan, bağımsız bir değişken olduğu söylenemez. Hukuki,

toplumsal, siyasal ve ekonomik yapıyı etkilediği gibi, onlardan da etkilenmektedir (Erkal, 2006: 124).

Davranmak, bir eylemde bulunmaktır. Siyasal davranış denildiğinde de, siyasal bir eylem, siyasal bir aktivite kastedilmektedir. Bir eylem olarak siyasal davranış, çeşitli biçim ve düzeylerde gerçekleşmektedir (Çam, 2008: 168-169). Oy vermek, parti rozeti takmak, bir parti ya da adaya para yardımı yapmak, siyasal toplantı veya mitinge katılmak, siyasal partinin aktif üyesi olmak ve seçim kampanyasında faaliyette bulunmak, gösteri ve yürüyüşe katılmak gibi eylem tarzlarının tümü siyasal davranışın değişik düzeylerini ifade etmektedir (Millbrath, 1965: 18). Siyasal katılımın zorluk düzeyi artıkça katılım gösterenlerin sayısında da azalma olmaktadır. Örneğin oy verme davranışı yaygın bir katılım biçimi iken gösteri ve yürüyüş en az katılım gösterilen siyasal davranış biçimidir (Turan, 1986: 41).

Siyasal kültürün temel boyutlarından biri olan siyasal davranış veya siyasal katılım[*] olayının gerçekleşmesi için bireyin davranış ve yaşantısının siyasal otoritenin karar ve eylemlerinden etkilenmesi gerekir. Eğer birey otoritenin karar ve eylemleri ile yaşantısı arasında bir bağ kurabiliyor ise yada otoritenin kararlarının kendisi tarafından etkilenebileceğini düşünüyorsa veya en azından bu kararların etkilerinden kendisini göstereceği çaba sonucu koruyabileceğini düşünüyorsa, siyasal kararları etkilemek üzere davranışta bulunması mümkündür. Bireyi otoriteye karşı harekete geçiren uyarıcı etken, maddi bir çıkar olabileceği gibi düşünsel ve ideolojik etkenler gibi manevi bir amaç da olabilir.

Siyasal davranışların sosyal ve siyasal güdüler tarafından belirleyiciliği her zaman mekanik bir etkileme biçiminde gerçekleşmez. Siyasal tutum ve davranışlar yaş, cinsiyet, eğitim, meslek ve yerleşme yeri gibi kişisel ara değişkenler tarafından etkilenmektedir (Çam, 2008: 168).“Tek başına siyasal katılmayı açıklayabilecek unsurların belki de en güveniliri resmi eğitimde geçen yılların sayısıdır” (Campbell, 1962: 20). Resmi eğitimde geçen yıllar içinde üniversite eğitiminin çok önemli bir yeri vardır. Eğitim, özelde üniversite eğitimi, bireyin daha bilinçli bir şekilde siyasal değerler benimsemesini ve buna yönelik tutumlar geliştirmesini sağlamakta; diğer yandan, bireye toplumsal kurum ve yapıları ussal yoldan kullanma ve değiştirme becerisini kazandırmaktadır (Özer, 1996: 91-92).

Eğitim seviyesi yükseldikçe siyasete olan ilgi artmakta, siyasal katılım yönünde bir irade oluşmaktadır. Buna göre, eğitim seviyesi yüksek olanlar, eğitim

[*] Siyasal katılımın tanımı üzerinde bir konsensüs bulunmamaktadır. Siyasal katılım bazen sadece devlet-içi ilişkileri değil aynı zamanda devlet-dışı iktidar ilişkilerini de kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Bazı tanımlar sadece siyasal “eylem”leri değil, siyasal “tutum”, “yönelim” ve “eğilim”leri de içine alacak şekilde katılımın alanını genişletmektedir. Siyasal davranışlar arasında salt destekleyici ya da törensel nitelikteki bazıları (örneğin kanunlara uyma, vergilerini ödeme, sembolik nitelikteki seçimlerde oy kullanma) bir kısım tanımlarda katılma eylemleri olarak kabul edildiği halde diğer bazılarında edilmemektedir. Bunların yanında, bazı bilim insanları hukuka aykırı eylemleri ve hukuk-dışı katılma eylemlerini siyasal katılma içinde kabul ederken, bazıları kabul etmemektedir (Blz. Huntington ve Nelson, 1976: 4; Weiner, 1971: 164; Baykal, 1970: 33; Kapani, 2014: 131). Biz bu çalışmada, bu tartışmalara girmeden siyasal katılımı siyasal davranış anlamında kullanacağız.

seviyesi düşük kimselere göre hükümetin birey üzerindeki etkisinin daha çok farkındadırlar, siyaset hakkında daha çok bilgi sahibidirler, siyasal konuları daha çok konuşurlar, siyasal iktidarı etkileyebilmede kendilerine daha fazla güvenmektedirler ve organizasyonlara daha çok üye olmaktadırlar (Almond ve Verba, 1963: 380-381; Millbrath, 1965: 122; Kalaycıoğlu, 1983: 29).Bu çerçevede, asıl önemli değişimi yaratan ve siyasal katılıma sebep olan üniversite eğitimi ya da yüksek eğitim düzeyidir. Eğitim düzeyi yükseldikçe siyasal katılım konusunda bireyde güçlü bir görev duygusu gelişmektedir.

Eğitimin belli bir siyasal davranış tipini gerektirdiğini söylemek zor olmakla birlikte, değişik ülkelerde yapılan araştırmalar eğitim seviyesinin artışı ile siyasal katılım seviyesinin de artacağını ortaya koymaktadır. Baykal'ın aktardığına göre, Berelson ve arkadaşları, Cambell ve arkadaşları, Dahl, Key, Agger ve Ostram gibi araştırmacılar Amerika için, Allardt ile Pesonnen Finlandiya için, Rokkan Norveç için, yaptıkları araştırmalarda eğitimin siyasal davranışa sebep olduğu yönünde birbirilerine yakın sonuçlara ulaşmışlardır (Baykal, 1970: 54). Bunun yanında yerli ve yabancı yapılan birçok araştırma yüksek eğitim düzeyindeki kişilerin düşük eğitim düzeyindeki kişilere göre daha yoğun bir şekilde siyasal katılımda bulunduklarını ortaya koymuştur (Millbrath, 1965: 122; Almond ve Verba, 1963: 379; Kalaycıoğlu, 1983: 27; Uluç, 2007: 408).

Eğitim, bütün toplumlarda eşit düzeyde siyasal katılımı etkilememektedir. Toplumsal ve siyasal sorunlarını çözmüş, sınıfsal çelişkileri makul düzeyde tutan toplumlarda eğitim, bu tür sorunlarla boğuşan toplumlara göre, katılım üzerinde daha az etkili olduğu kabul edilmelidir. Eğitim etnik, dini ve sınıfsal sorunların yaşandığı toplumlarda, siyasal katılıma daha büyük bir ivme kazandırmaktadır. Buna göre, bu sorunlardan birinin muhatabı olan çevrelerin diğerlerine göre siyasete daha çok ilgi göstermeleri, siyasal konuları konuşmaları ve siyasal davranışta bulunmaları beklenebilecek bir durumdur. Bu tür sorunlar, eğitimin kazandırdığı bilincin etkisi ile siyasal davranışın en üst düzeyleri olan toplantı-miting ve gösteri ve yürüyüş tarzı katılım biçimlerine - olağan zamandakilere oranla - daha yüksek bir yoğunluk kazandırmaktadır.

Üniversite eğitimi sürecinde elde edilen siyasal bilinç, salt eğitimde okutulan müfredatın ortaya çıkardığı bir yetkinlik durumu değildir. Bu bağlamda eğitim, siyasal etkinlik duygusu, siyasal algı ve katılım konularında tek başına belirleyici değildir; bütün bu konularda aile, arkadaş çevresi ve siyasal ortama kadar uzanan bir etkileşimin biçimlenmesine yardımcı olan bir olgudur (Almond ve Verba, 1963: 315-324).

2. ÇALIŞMANIN AMACI, ÖNEMİ ve SORUNSALI

Üniversite gençliği, aynı zamanda, gençlik ile özdeş kabul edilmektedir. Bunun nedeni, gençliğe atfedilen özelliklerin okul döneminde ediniliyor olmasıdır. Onun için, gençlik adı altında yapılan değerlendirmelerin çoğunda toplumsal değerlerin taşıyıcısı ve yeniden üreticisi olan üniversite gençliği kast edilmektedir.

Gençlik, biyolojik/psikolojik özelliklerinden yola çıkılarak evrensel bir tanıma tabi tutulmaktadır. Bu anlayışa göre, gençlik heyecan, dinamizm, yenilik, atılganlık, özgürlük ve isyankarlık gibi nitelemelerle tanımlanır (Arı ve Benli, 2001: 124). Bu evrensel özellikleri dışında özgün kimliğinin oluşumu bazı öznel

değişkenlere bağlıdır. İnsan zaman içinde gelişebilen ve değişebilen bir varlıktır. Üretim ilişkileri, sosyo-ekonomik yaşam, bireysel ve toplumsal yaşam deneyimi, kitle iletişim araçları, kaygılar ve korkular, aldığı eğitimin içeriği, siyasal sistemin özgürlük anlayışı gençliğin kişiliğini, tutumlarını ve değer yargılarını etkiler (Yalın, 2009: 24). Dolayısıyla, üniversite gençliği, ekonomik ve psikolojik etkenlerin yanında, toplumsal olarak kurulan ve toplum tarafından her defasında yeniden tanımlanan bir beşeri durumu ifade etmektedir.

Ekonomik değer yaratmada olduğu gibi, yeni bir kültürü inşa etmede de gençlik, her zaman ihtiyaç hissedilen, bütün toplumlar tarafından önemsenen en önemli toplumsal kategoriyi ifade etmektedir. Üniversite gençliğinin birincisi, siyasal sitemin gelecekteki bürokratik kurumlarının ve yönetici kadroların adayları olması; ikincisi, toplumun entelektüel birikimini temsil etmesi, siyasal söylemde sahip olduğu önemi ortaya koymaktadır. Üniversite gençliği, bu öneminden dolayı toplumsal değişim ve dönüşümün temel dinamiği haline gelmektedir.

Bireylerin ve sosyal grupların siyasal davranışları belirli bir düzene bağlıdır. Bu düzen içinde eğitim olgusunun önemli bir yeri vardır. Buna göre, eğitim olgusu siyasal davranışları belirlemede önemli bir etkendir. Bu bağlamda, üniversite ya da yüksek eğitim ile siyasal davranış arasında, yüksek düzeyde bir ilişki olduğu kabul edilmektedir. Eğitim ile siyasal davranış arasındaki ilişkinin önemi sadece siyasal davranışın daha iyi açıklanması açısından değil, aynı zamanda siyasetin özelliklerinin açıklanması açısından da açıklayıcıdır. Bunun yanında, eğitimin siyasal davranış açısından ortaya koyduğu sonuçlar, akademik bilginin ötesinde, eğitimde takip edilecek yol ile siyasal sistem arasındaki etkileşim açısından aydınlatıcı olacaktır. Sonuç olarak, üniversite eğitiminin ve yaşantısının öğrencileri siyasal davranışın içine çekebilecek etkilere sahip olup olmadığının ortaya konulması çalışmanın temel amacıdır.

Varsayımlar

Bu çalışmanın, doğruluğu araştırılmak istenen varsayımları iki grupta toplanmıştır. Birinci grubu oluşturan anavarsayım, genel bir gözleme dayanmaktadır. İkinci grubu oluşturan yanvarsayımlar, öğrencilerin kişisel özelliklerini yansıtan cinsiyet, etnik aidiyet ve "namaz kılma sıklığı"na yönelik tespitlerdir.

Anavarsayım

Birinci sınıftan dördüncü sınıfa gelindiğinde siyasal katılımda belirgin bir artışın olduğu düşünülmektedir.

Yanvarsayımlar

Birinci sınıftan dördüncü sınıfa gelindiğinde "kişisel özellikler" açısından öğrencilerin siyasal davranışlarında şu farklılıklar beklenmektedir:

1.Erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha yüksek oranda siyasal katılımda bulunurlar, ancak kız öğrencilerde sınıflar arasındaki katılım farkı erkek öğrencilere oranla daha yüksektir.

2. Etnik sorunun yarattığı politikleşmenin sonucu olarak kendini "Kürt" hisseden öğrenciler "Türk" hisseden öğrencilere oranla daha yüksek oranda siyasal davranış içinde yer alırlar.

3. Namaz kılmayanlar düzenli namaz kılanlara göre daha yüksek oranda siyasal katılımda bulunurlar.

3. METODOLOJİ

Bu çalışma, eğitimin üniversite öğrencilerinin siyasal kültürleri üzerindeki etkisini araştırmak üzere yapılmış çalışmanın siyasal davranış bölümünü oluşturmaktadır. Hem çalışmanın kapsamı hem çalışmada ulaşılan sonuçlar Harran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölüm'ünde 2010-2011 Eğitim ve Öğretim yılında eğitime başlayan birinci sınıf öğrencileri ile sınırlıdır. Çalışma, anket sorularına verilen cevapların analizine dayanan kantitatif bir çalışmadır. Çalışmanın hem evrenini hem örneklemini Harran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde 2010-211 Eğitim ve Öğretim yılında eğitime başlayan Kamu Yönetimi bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma, söz konusu öğrencilerin birinci sınıf ile dördüncü sınıftaki siyasal davranışlarını karşılaştırmaya dayanmaktadır. Öğrencilerin dört yıllık eğitim süreci sonunda siyasal davranışlarının ne tür bir değişim yaşadığı öğrenilmek istenmiştir.

Kamu Yönetimi Bölümü, çalışmanın sorunsalının irdelenmesi konusunda daha uygun bir müfredata sahip olduğu düşünülerek tercih edilmiştir. Kamu Yönetimi Bölümü'nde okutulan derslerin büyük çoğunluğunun siyaset, yönetim, hukuk ve toplum içerikli olması, siyasal davranış değişikliğinin bu bölümde daha belirgin bir şekilde somutluk kazanacağı düşünülmüştür.

Bu çalışmada, üniversite eğitimi sürecinin siyasal davranışları hangi ölçüde etkilediği yönündeki sorunsalı araştırmak üzere aynı öğrencilere, aynı sorular hem birinci Sınıfta hem de dördüncü sınıfta sorulmuştur. Bu çerçevede, 2010-2011 Eğitim ve Öğretim yılında birinci sınıf öğrencilerine - sınav zamanlarında öğrencilerin tümünün okulda bulunacakları düşünülerek I. yarıyıl vize sınavları döneminde 28.01.2011 tarihinde anket uygulanmıştır. "Ders Yoklama Listesi"nden birinci sınıfta 71 öğrencinin kayıtlı olduğu tespit edilmiş, ancak kayıtlı öğrencilerden 67 tanesi anket sorularını cevaplamıştır. Aynı öğrencilere, aynı anket dört yıl sonra, dördüncü sınıfta II. yarıyıla ait son sınavlar olan final sınavları döneminde 11.06.2014 tarihinde tekrar uygulanmıştır. Dördüncü sınıfa ait "Ders Yoklama Listesi"nden birinci sınıfta kayıtlı olup da dördüncü sınıfta kayıtlı olmayan 9 öğrenci ve ''yatay-dikey'' geçişle gelen 6 öğrenci tespit edilmiştir. Sonradan gelen 6 öğrenci dördüncü sınıfta uygulanan anketin dışında tutulmuştur. Bu hesaplamalardan sonra dördüncü sınıfta anket uygulanacak öğrenci sayısı 62 olarak tespit edilmiş, ancak ankete 59 öğrenci katılım göstermiştir.

4. ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI

Araştırma verileri, iki alt başlık altında değerlendirilmiştir. Birinci alt başlıkta, ankete katılan öğrencilerin yaş, cinsiyet, etnik aidiyet, "yaşadığı bölge, dini duyarlılık", mensubu olduğu ailenin meslek ve gelir özellikleri değerlendirilmiştir. İkinci alt başlıkta, "seçim faaliyetlerine katılım", "toplantı ve mitinge katılım'' ve "gösteri ve yürüyüşe katılım" başlıkları altında öğrencilerin siyasal davranışları

analiz edilmiştir. Bir öğrencinin üniversite eğitimi sürecinde, yaşı ve statüsü itibariyle, bir sivil toplum örgütüne ya da siyasal partiye üye olma, bir siyasal partiye bağışta bulunma benzeri siyasal faaliyetlerin içinde yer alacağı beklenebilecek bir durum değildir. Bundan dolayı, çalışmada, bu üç sorunun seçilmesinin nedeni, üniversite öğrencilerinin konumları itibariyle ancak bu tür siyasal davranışların içinde yer alabileceklerinin düşünülüyor olmasıdır. Bu alt başlıkta, öğrencilerin siyasal davranışları ile ilgili frekans tabloları verilmiş, ayrıca,cinsiyet, "etnik aidiyet" ve "namaz kılma sıklığı" değişkenleri ile siyasal davranış soruları arasındaki ilişki "crosstab" tabloları ile değerlendirilmiştir.

4.1. Kişisel Özellikler

Yaş: Ankete katılan birinci sınıf öğrencilerden 17, 22, 23, ve 24 yaşlarında olan 7 kişi dışında geri kalan öğrencilerin tümü "18-21 yaş" aralığında bulunmaktadır. Dördüncü sınıfta 6 kişi 25 ve 28 yaşlarında iken, geri kalan öğrencilerin tümü "21-24 yaş"ları arasındadır.

Cinsiyet: Birinci sınıfta ankete katılan öğrencilerin % 43,3'ü kız, % 56,7'si erkektir. Dördüncü sınıfta oran - sırasıyla % 42,4 ve % 57,6 - pek değişmemiştir.

Yaşadığı bölge: Öğrencilerin çoğunluğu üniversitenin bulunduğu bölge illerine aittir. Buna göre, birinci sınıfta, İç Anadolu Bölgesi ile Karadeniz Bölgesi'nden sadece birer öğrenci (% 1,6) bulunmaktadır. Akdeniz Bölgesi'nden gelen öğrencilerin oranı % 11,1, Doğu Anadolu Bölgesi'nden gelenlerin oranı % 15,9 ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden gelenlerin oranı % 69,8'dir. Dördüncü sınıfta oranlar pek değişmemiştir. Sırasıyla oranlar şöyledir: İç Anadolu Bölgesi ile Karadeniz Bölgesi – eşit oranda - % 1,8, Akdeniz Bölgesi % 12,3, Doğu Anadolu Bölgesi % 15,8 ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi % 68,4.

Ailenin mesleği: Öğrencilerin aile mesleği hem birinci sınıfta (% 43,1) hem de dördüncü sınıfta (% 38,2) en yüksek oranda "serbest meslek" grubunda yoğunlaşmıştır. Ardından "çiftçi"lik mesleği gelmektedir. Birinci sınıf ve dördüncü sınıfta oranlar sırasıyla % 27,6 ve % 30,9'dur. Bu oran, öğrencilerin 1/3'ünün ailelerinin köyde yaşadığını ya da köyle güçlü bağlarının bulunduğunu göstermektedir. Daha sonra, "emekli" ve "işçi" mesleklerinin yer aldığı "diğeri" grubu (birinci sınıfta % 15,5; dördüncü sınıfta % 20) gelmektedir. Öğrencilerin ailelerinin en az yoğunlaştığı grup (birinci sınıfta % 13,8; dördüncü sınıfta % 10,9) "memur"luk mesleğidir.

Ailenin geliri: Birinci sınıfta ailelerin geliri "0-700 TL" (% 50,8) ile "701-1300 TL" (% 33,3) gruplarında, dördüncü sınıfta "701-1300 TL" (% 40,4) ve "1301-2000 TL" (% 29,8) grupları arasında yoğunlaşmıştır. Birinci sınıfta öğrencilerden ailelerinin "3001 ve yukarısı TL" gelire sahip olduğunu söyleyen çıkmamışken, "2001-2500 TL" ve "2501-3000 TL" gelire sahip olduğunu söyleyenlerin sayısı sadece 4'tür. Dördüncü sınıfta 8 öğrencinin aile geliri "2001-2500 TL" ve "3001 ve yukarısı TL" gelir grupları arasında yer almaktadır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu orta-alt ve alt gelire mensup ailelerden gelmektedir. Öğrencilerin mensup oldukları ailelerin gelir durumu göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerin serbest meslek ile avukatlık, mühendislik ve doktorluk gibi mesleklerden çok "niteliksiz" meslekleri kastettikleri anlaşılmaktadır.

Etnik aidiyet: Öğrencilerin "etnik aidiyet"lerini öğrenmek üzere "kendinizi ne hissediyorsunuz?" sorusu sorulmuştur. Birinci sınıfta % 53,7'si "Kürt", % 31,3'ü "Türk" cevabını vermiştir. Öğrencilerin % 7,5'i "hiçbiri" (Dördüncü sınıfta % 1,7'ye düşmüş), % 4,5'i ise "T.C vatandaşı", "insan" ve "hepsi" cevaplarını içeren "diğeri" grubuna aittir. Dördüncü sınıfta oranlar biraz değişmiştir. Kendilerini "Kürt" hissedenlerin oranı % 62,1'e çıkmışken, "Türk" hissedenlerin oranı % 22,4'e düşmüştür. Bu oranlardaki değişiklik, dördüncü sınıfa gelindiğinde okulu uzatan ya da yatay geçişle başka bir üniversiteye geçiş yapan öğrencilerin eksilmesi ile açıklanabilir. Birinci sınıfta kendini "Arap" hisseden öğrenci sayısı 2 iken, dördüncü sınıfta 1'e düşmüştür. Şunu hatırlatmakta fayda vardır. Öğrencilerin "etnik aidiyet"i ile geldikleri bölge büyük ölçüde örtüşmektedir. Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinden gelen öğrencilerin büyük çoğunluğu kendilerini "Kürt"; Akdeniz, İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinden gelenlerin tümü ise "Türk" hissetmektedir.

Dini duyarlılık: Öğrencilerin dini duyarlılıklarını öğrenmek üzere hangi sıklıkta namaz kıldıkları sorulmuştur. Birinci sınıfta (% 53) ve dördüncü sınıfta (% 50,8) düzenli olarak "her gün" namaz kılma oranı - az bir düşüşle birlikte - birbirine çok yakındır. Ancak birinci sınıfta "namaz kılmam" diyen öğrencilerin oranı % 24,2 iken, dördüncü sınıfta oran % 10,2'ye düşmüş. Bu kayıp oran düzenli namaz kılmaya değil, "ara sıra namaz kılma"ya kaymıştır.

Dini hassasiyet bağlamında ikinci bir soru olarak "dini kimlik sizin için ne kadar önemli?" sorusu sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar sınıflara göre ciddi değişimler içermektedir. Buna göre, birinci sınıfta öğrencilerin % 62,7'si dini kimlik benim için "çok önemli" demişken, bu oran dördüncü sınıfta % 42,4'e düşmüştür. Birinci sınıfta "önemli değil" % 6 ve "hiç önemli değil" % 3 iken, dördüncü sınıfta sırasıyla oranlar % 23,7 ve % 8,5 çıkmıştır. Bu oranlar dini hassasiyetin eğitim sürecinde esneklik kazandığı ve öğrencilerin kısmen sekülerleşme eğilimi içinde olduklarını göstermektedir.

4.2.Siyasal Davranış

4.2.1.Seçim Faaliyetlerine Katılım

Öğrencilere, seçim faaliyetlerine katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Seçim faaliyetlerine katılımdan kast edilen, seçim süreci boyunca siyasal partinin propagandasını yapmak, partiye oy kazandırmak yönünde seçmeni ikna etmeye çalışmaktır. Birinci sınıfta toplam öğrencilerin % 19,4'ü seçim faaliyetlerine katıldığını ifade etmiş, dördüncü sınıfa gelindiğinde bu oran %32,2'ye çıkmıştır. Katılım oranı yaklaşık % 66 oranında artış göstermiştir. Dolayısıyla, eğitim süresince öğrencilerin ''seçim faaliyetlerine katılım''ları bağlamında siyasal davranışta ciddi bir artış olmuştur (Tablo: 1).

Cinsiyete göre, birinci sınıfta, kız öğrencilerin ''seçim faaliyetlerine katılım'' oranı % 20,7 iken, erkek öğrencilerin oranı % 18,4'tür. Dördüncü sınıfa gelindiğinde, küsuratlar göz önünde bulundurulmadığında her iki cinsiyet grubunda da oran % 32'dir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilerle eşit oranda seçim faaliyetlerine katılımları, hem İslami kesimin hem de Kürt siyasi hareketinin seçim faaliyetlerinde kadınları mobilize etme çabaları ile açıklanabilir.

Tablo 1 Şimdiye kadar herhangi bir seçim faaliyetine katıldınız mı?

Sınıf	Evet		Hayır		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Birinci sınıf	13	19,4	54	80,6	67	100
Dördüncü sınıf	19	32,2	40	67,8	59	100

Etnik aidiyete göre, birinci sınıfta küsuratlar göz önünde bulundurulmazsa, % 19'luk oranlarla kendini "Türk" ve "Kürt" hisseden öğrenciler eşit düzeylerde seçim faaliyetlerine katılım gösterdiklerini ifade etmişler. Ancak dördüncü sınıfa gelindiğinde, "Türk" hisseden öğrencilerde oran % 23,1'e yükselmiş iken, "Kürt" hisseden öğrencilerde % 36,1'e çıkmıştır. "Kürt" öğrencilerin katılımında yaklaşık % 90 oranında artış olmuştur.

"Namaz kılma sıklığı"na göre, birinci sınıftan dördüncü sınıfa gelindiğinde düzenli namaz kılanlardan namaz kılmayanlara doğru seçim faaliyetlerine katılım oranlarında belirgin bir artış görülmektedir. Buna göre, birinci sınıfta "her gün" namaz kılanlarda oran % 22,9, "sadece cumalara gidiyorum" diyenlerde % 25 ve "namaz kılmam" diyenlerde % 12,5'tir. Dördüncü sınıfta ise "her gün" diyenlerde oran % 30'a "sadece cumalara gidiyorum" diyenlerde % 45,5'e ve "namaz kılmam" diyenlerde % 66,7'e çıkmaktadır. Dolayısıyla, dindarlık/muhafazakarlık yönü daha zayıf olanlar daha güçlü olanlara oranla siyasal katılımlarında daha yüksek bir artış olmuştur.

4.2.2. Toplantı ve Mitinge Katılım

Öğrencilere sorulan sorulardan bir tanesi de, herhangi bir siyasal partinin, sivil toplum kuruluşunun ya da çevrenin organize ettiği bir toplantı ve mitinge katılıp katılmadıklarıdır. Birinci sınıfta öğrencilerin sadece % 14,9'uherhangi bir toplantı ve mitinge katıldığını beyan etmiş iken, dördüncü sınıfa gelindiğinde bu oran % 40,7'e çıkmıştır. Birinci sınıftan, dördüncü sınıfa gelindiğinde toplantı ve mitinglere katılım yaklaşık dört katına çıkmış.

Cinsiyet değişkeninde, eğitim süreci, seçim faaliyetlerine katılım yönünde ortaya koyduğu etkiye oranla "toplantı ve mitinge katılım" etkinliğinde daha güçlü bir şekilde kendisini ortaya koymaktadır. Buna göre, birinci sınıfta, kız öğrencilerin herhangi bir mitinge katılım oranı sadece, % 6,9 iken, dördüncü sınıfta oran % 28'e çıkmaktadır. Kız öğrencilerin katılımında dört katından daha fazla artış olmuştur. Erkek öğrencilerde ise sırasıyla oranlar % 21,1 ve % 50'dır. Dördüncü sınıfa gelinceye kadar her erkek öğrenciden bir tanesi bir mitinge katılmış oluyor.

Tablo 2 Şimdiye kadar herhangi bir mitinge katıldınız mı?

	Evet	Hayır	Toplam

Sınıf	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Birinci sınıf	10	14,9	57	85,1	67	100
Dördüncü sınıf	24	40,7	35	59,3	59	100

Öğrencilerin etnik aidiyetlerine göre, toplantı ve mitinge katılım oranlarına bakıldığında birinci sınıfta "Kürt" öğrencilerin % 22,2'sinin, "Türk" öğrencilerin ise % 9,5'inin o güne kadar herhangi bir toplantı ve mitinge katıldıkları görülmektedir. Dördüncü sınıfta "Türk" öğrencilerin oranı % 7,7'e düşmüş, "Kürt" öğrencilerin ise % 58,3'e çıkmıştır. Birinci sınıftan dördüncü sınıfa gelindiğinde "Kürt" öğrencilerde artış oranı % 150'nin üzerine çıkmaktadır.

Namaz kılma sıklığına göre, seçim faaliyetlerine katılımda olduğu gibi birinci sınıftan dördüncü sınıfa gelindiğinde bütün namaz kılma seçeneklerinde belli bir artış gerçekleşmiştir. Ancak, "her gün" namaz kılmadan "namaz kılmam"a doğru oranlar düzenli bir şekilde artmaktadır. Birinci sınıfta, "her gün" namaz kılanlarda oran % 5,7 iken, dördüncü sınıfta % 36,7'e, "sadece cumalara gidiyorum" diyenlerde % 25'ten %45,5'e ve "namaz kılmam" diyenlerde % 31,3'ten % 66,7'e yükselmiştir.

4.2.3. Gösteri ve Yürüyüşe Katılım

"Gösteri ve yürüyüşe katılım", siyasal davranışın en yüksek düzeylerinden birini ifade etmektedir. Bunun için bireylerin en az sayıda katılım gösterdikleri siyasal davranış biçimidir. Bu çalışmada da gösteri ve yürüyüşe katılım, seçim ve toplantı-miting faaliyetlerine katılıma göre daha az bir artış göstermiştir. Bununla birlikte, hem iki sınıf arasındaki artış farkı hem de katılım oranı açısından gösteri ve yürüyüşe katılım, önemsenecek düzeydedir. Birinci sınıftan dördüncü sınıfa gelindiğinde gösteri ve yürüyüşe katılım oranı % 100 artış göstermiştir (Tablo: 3). Öğrencilerin gösteri ve yürüyüşe katılım oranları siyasal etkinlik duyguları ile uyumluluk arz etmektedir. Çalışma kapsamında sorduğumuz "gösteri ve yürüyüş yapmanın sorunların çözümüne katkı sunacağına inanıyor musunuz" sorusuna birinci sınıfta öğrencilerin % 43,3'ü inanıyorum demişken, dördüncü sınıfta oran % 66,1'e çıkmıştır.

Tablo 3 Şimdiye kadar herhangi bir gösteri ve yürüyüşe katıldınız mı?

Sınıf	Evet		Hayır		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Birinci sınıf	6	9,0	61	91,0	67	100
Dördüncü	11	18,6	48	81,4	59	100

sınıf						

Birinci sınıfta kız öğrencilerin sadece % 3,4'ü bir gösteri ve yürüyüşe katıldığını ifade etmiş, dördüncü sınıfta oran % 12'ye çıkmıştır. Erkek öğrencilerde ise birinci sınıfta oran % 13,2 iken, dördüncü sınıfta % 23,5'e çıkmıştır. Gösteri ve yürüyüşe katılım konusunda da kız öğrencilerde - birinci sınıftan dördüncü sınıfa gelindiğinde - yaşanan artış, erkek öğrencilere oranla daha yüksektir.

Etnik aidiyet açısından, birinci sınıfta "Türk" öğrencilerin % 4,8'i, "Kürt" öğrencilerin ise % 13,9'u o zamana kadar herhangi bir gösteri ve yürüyüşe katıldığını ifade etmiştir. Dördüncü sınıfta oranlar - sırasıyla % 7,7'ye ve % 25'e çıkmıştır. Hem seçim faaliyetlerine katılım hem toplantı ve mitinge katılım hem de gösteri ve yürüyüşe katılım eylemlerinde kendini "Kürt" hissedenler daha yüksek düzeyde katılım göstermişler. Kökleri Osmanlı devletinin son dönemlerine kadar uzanan ve cumhuriyet döneminde bir çok isyana konu olmuş "Kürt sorunu" çok partili hayata geçiş sonrası; eğitim düzeyinin artması, kitle iletişiminin yaygınlaşması, kentleşme ve kentleşmeye paralel gelişen "Kürt orta sınıfı" ile beraber - 1980 sonrası yeni bir ivme kazanarak - genelde Kürtler'e özelde Kürt gençlerine politik bir kimlik kazandırmıştır. Eğitim, bu politikleşmeyi katılımcı bir niteliğe büründürmektedir (Kreyenbroek-Spert, 1992: 57; Izady, 2004: 412).

Birinci sınıfta, namaz kılma sıklığı grupları içinde, şimdiye kadar herhangi bir gösteri ve yürüyüşe katıldığını ifade eden % 25'lik oranla sadece "namaz kılmam" diyen grup olmuştur. Dördüncü sınıfta, bütün gruplarda katılım söz konusu olmakla birlikte, namaz kılma sıklığı ile katılım oranı arasında ters orantı vardır. "Her gün" namaz kılanlardan "namaz kılmam" diyenlere doğru katılımda düzenli bir artış vardır. Buna göre ,"her gün" namaz kılanlarda oran % 10'dur, "sadece cumalara gidiyorum" diyenlerde % 18,2'dir. "Namaz kılmam" diyenlere gelindiğinde oran % 25'ten % 50'yeçıkmaktadır.

SONUÇ

Üniversite eğitimi süreci, üniversite gençliğinin siyasal katılım ve davranışları üzerinde etkiye sahip midir? sorusunun cevabını bulmaya dayanan araştırmamızın sonuçlarına göre, genel bir gözlem olarak, çalışmada sorulmuş üç soru özelinde, eğitim, öğrencilerin siyasal katılımlarını önemli ölçüde etkilemiştir. Birinci sınıf ile dördüncü sınıf arasında önemli bir katılım farkı ortaya çıkmıştır. Hem seçim faaliyetlerine katılım (% 19,4'ten % 32,2'ye çıkmıştır) hem toplantı ve mitinge katılım (% 14,9'dan % 40,7'e çıkmıştır) hem de gösteri ve yürüyüşe katılım (% 9'dan % 18,6'ya çıkmıştır) oranlarında artış tespit edilmiştir.

Cinsiyet özelliklerine göre, birinci sınıftan dördüncü sınıfa gelindiğinde hem erkek öğrencilerin hem de kız öğrencilerin siyasal katılımlarında oransal olarak artış gerçekleşmiştir. Ancak, erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre çok daha katılımcı bir özelliğe sahiptirler. Erkek öğrenciler, daha katılımcı bir tutum içinde olmalarına rağmen, kız öğrencilerin birinci sınıf ile dördüncü sınıftaki katılım oranları arasındaki artış farkı, erkek öğrencilerin katılım oranlarındaki artış farkından daha yüksektir. Örneğin, toplantı ve mitinge katılımda erkeklerin oranı % 21,1'den % 50'ye, kız öğrencilerin ise % 6,9'dan % 28'e çıkmıştır. Aynı zamanda,

gösteri ve yürüyüşe katılımda erkeklerin oranı % 13,2'den % 23,5'e çıkmış, kız öğrencilerin oranı ise % 3,4'ten % 12'ye yükselmiştir. Toplum tarafından kontrol altında tutulan ve bundan dolayı erkeklere göre daha az siyasal bilince sahip kızların, üniversite eğitimi sayesinde geleneksel aile yapısının baskısından kurtulmaya başladıkları ve bundan dolayı erkeklere oranla eğitimden daha fazla etkilendikleri düşünülebilir.

Etnik aidiyet açısından, kendini "Kürt" hisseden öğrenciler kendini "Türk" hisseden öğrencilere nispetle - birinci sınıftan dördüncü sınıfa gelindiğinde - çok daha yüksek oranda siyasal katılımda bulundukları tespit edilmiştir. 1980'lerden bu yana sürekli gündemde olan "Kürt sorunu" ve bu sorunu temsil eden siyasal hareketin aksiyoner tutumu Kürt gençlerini politik bir kimliğin içine soktu. Eğitim süreci, politik bir kimlik kazanmaya müsait Kürt gençlerini çok daha rahat siyasallaştırmakta ve onları daha kolay siyasal katılımın içine çekebilmektedir.

Namaz kılma bağlamında dini duyarlılık ile siyasal katılım arasında ters orantı vardır. Namaz kılmayanlar, düzenli namaz kılanlara göre daha yüksek oranda siyasal katılımda bulunmaktadırlar. Buna göre, birinci sınıftan dördüncü sınıfa gelindiğinde – bütün namaz kılma seçeneklerinde siyasal katılım yönünde belli bir artış gerçekleşmişse de – "namaz kılmam" diyenler "her gün" namaz kıldığını söyleyenlere göre, siyasete daha yüksek oranda katılım göstermişler. Burada ortaya çıkan sonuç, dini muhafazakarlığın eğitimin siyasal katılım yönünde ortaya koyduğu etkiyi sınırladığı yönündedir.

Üniversite eğitiminin siyasal davranış üzerindeki etkisini araştırmaya dayanan çalışma çerçevesinde ileri sürülen varsayımlar, çalışmanın sonuçları tarafından büyük ölçüde desteklenmiştir.

KAYNAKÇA

Almond, Gabriel;Verba, Sidney. (1963),*TheCivicCulture*, Princeton UniversityPress,New Jersey.

Arı, Saffet; Benli, Ferit. (2001), "Gençlik Muhalefetinin Günümüzdeki Anlamı", *Birikim*, Sayı: 142-143, İstanbul, ss.124-135.

Baykal, Deniz. (1970),*Siyasal Katılma*, Ankara, Üni. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 302, Ankara.

Bilhan, Saffet. (1986), *Eğitim Sosyolojisi*, Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara.

Campbell, Angus. (1962), "PassiveCitizen", *ActaSociologica*, Vol: 6, No: 1-2.

Çam, Esat. (2008), *Siyaset Bilimine Giriş*, Der Yayınları, İstanbul.

Erkal, Mustafa. (2006), *Sosyoloji*, Der Yayınları, İstanbul.

Huntington, Samuel; Nelson, John. (1976), No EasyChoice: PoliticalParticipation in DevelopingCountries, Harvard UniversityPress, Massachusetts andLondon.

Izady, Mehrdad. (2004), Kürtler, Doz Yayınları, İstanbul.

Kalaycıoğlu, Ersin. (1983),*Karşılaştırmalı Siyasal Katılma*, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3160, Siyasal Bilimler Fakültesi Yayın No:10, İstanbul.

Kapani, Münci. (2014), Politika Bilimine Giriş, Bilgi Yayınevi, Ankara.

Kreyenbroek – Spert. (1992), Kürtler, Cep Kitapları, İstanbul.

Millbrath, Lester. (1965),*PoliticalParticipation: How andWhy do People GetInvolved in Politics?*,RandMcNallyandCompany, Chicago.

Ozankaya, Özer. (1982),*Toplumbilime Giriş*, "S" Yayınları, Ankara.

Özer, İnan. (1996), "Siyasal Kültür, Demokrasi ve Demokratik Değerler" *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 14, Sayı:1, ss. 71-98.

Sosyal Bilimler Ansiklopedisi. (1990), Risale Yayınları, İstanbul.

Tan, Mine. (1981),*Toplumbilimine Giriş*, Ankara Üni. Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara.

Turan, İlter. (1986),*Siyasal Demokrasi, Siyasal Katılma, Baskı Grupları ve Sendikalar*, Türkiye Denizciler Sendikası, İstanbul.

Uluç, A.Vahap. (2007),*Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Toplumsal ve Siyasal Yapısı: Mardin Örneğinde Siyasal Katılım*, İstanbul Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi,İstanbul.

Weiner, Myron. (1971), "PoliticalParticipation: Crisis of thePoliticalProcess", CrisesandSequences in Political Development, Ed. by. Bindar, Leonard; Verba, Sidney; Coleman, James vd., Princeton UniversityPress, New Jersey.

Yalın, Bahar Eroğlu. (2009),*Siyasal Değer*, Derin Yayınları, İstanbul.